

دهه کشاورزی خانوادگی در سازمان ملل متحد: دهقانان امیدواری ها و نگرانی های خود را بازگو می کنند .

منبع :

International Peasant's Movement

مترجم: حمیدرضا زرنگار

اشاره :

کشاورزی خانوادگی به گونه ای توأمان هم شیوه تولید و هم شیوه معیشت جامعه دهقانی و روستایی و در همان حال پایه کشاورزی و معیشت روستایی در جهان است. کشاورزی خانوادگی امروزه اغلب در نظام های دهقانی و خرده دهقانی مصداق و تجلی بیش تری دارد. از این روی بهبود وضعیت آن در پیشبرد وضعیت کشاورزی و ارتقای نقش، موقعیت و جایگاه جامعه کشاورزان حایز اهمیت است. کشاورزی خانوادگی دهقانی برای ما در ایران آن گاه اهمیت بیش تری می یابد که بدانیم در طول سالیان، تعداد بهره برداری های با زمین از ۱۸۷۷۲۹۹ واحد بهره برداری در اولین سرشماری کشاورزی (سال ۱۳۳۹) به ۳۳۵۹۴۰۹ واحد بهره برداری (سال ۱۳۹۳) فزونی یافت و در خلال دو سرشماری کشاورزی ۱۳۸۲ و ۱۳۹۳ متوسط زمین در واحدهای بهره برداری خرد (زیر ۵ هکتار) که در سال ۱۳۸۲ معادل ۱،۷۶ هکتار بود در سال ۱۳۹۳ به ۱،۲۸ هکتار رسید. سرانه توزیع در واحد بهره برداری نیز از رقم ۵،۰۸ هکتار سرشماری کشاورزی سال ۱۳۸۲ به ۴،۹ هکتار در سال ۱۳۹۳ کاهش یافت. این اعداد بیانگر جهت گیری واحدهای بهره برداری کشاورزی عمدتاً خانوادگی و کوچک مقیاس به خردتر شدن، کم توانی اقتصادی و سودآور نبودن است .

با این حال باید توجه داشت که در شیوه کشاورزی خانوادگی برخی استعدادها و ظرفیت های رشد وجود دارد که در صورت تقویت بنیادهای فنی، اقتصادی، مالی و توانمندسازی نیروی انسانی آن امکان افزایش و ارتقای توان تولیدی کشاورزان کوچک و متوسط مقیاس وجود دارد .

با تکیه بر چنین اهمیتی بود که نخست در سال ۲۰۱۴ سازمان خوار و بار و کشاورزی ملل متحد (فائو) به نامگذاری سال مذکور به عنوان سال کشاورزی خانوادگی مبادرت نمود و بار دیگر به پیشنهاد و همت گروهی پر شمار از فعالان کشاورزی خانوادگی در دولت ها و سازمان های مدنی، مجمع عمومی سازمان ملل متحد در سال ۲۰۱۷، ده ساله ۲۰۱۹ تا ۲۰۲۸ را به عنوان دهه کشاورزی خانوادگی برگزید تا مساعی جهانی در جهت توسعه و حمایت از این شیوه تولید که بنا بر برآوردها بیش از ۸۰ درصد تولیدات کشاورزی ما را تأمین می کند تمرکز یابد.

در جریان نشست ها و گردهمایی های بین المللی و منطقه ای یکی دو ساله اخیر در باب کشاورزی خانوادگی، بسیاری از فعالان و تشکل های کشاورزی از فرصت مناسب و تریبون آزاد مجامع مزبور برای بیان نقطه نظرها و پیشنهادهای خود در بهره جستند که مطلب پیش روی از جمله نمونه های این مجامع است. یادآور می گردد درج و انعکاس این نقطه نظرها بیانگر مواضع رسمی نهادهای سازمان ملل متحد و از جمله فائو و همچنین تایید یا دل بستگی به آن ها توسط اینجانب نیست .

دهه کشاورزی خانوادگی در سازمان ملل متحد: دهقانان امیدواری ها و نگرانی های خود را بازگو می کنند

در دسامبر ۲۰۱۷، مجمع عمومی سازمان ملل متحد ده ساله ۲۰۱۹ تا ۲۰۲۸ را به عنوان "دهه کشاورزی خانوادگی سازمان ملل" نامگذاری نمود و سازمان خوار و بار و کشاورزی ملل متحد (FAO) و صندوق بین المللی توسعه کشاورزی (IFAD) را موظف به اجرای این دهه کرد.

قطعنامه مجمع عمومی همچنین از دولت ها، سازمان های بین المللی و سازمان های جامعه مدنی خواست تا در اجرای این دهه سهیم گردند. اهداف اعلام شده برای این دهه براساس یک برنامه اقدام جهانی بر هفت رکن استوار است :

رکن اول: یک فضای سیاستگذاری برای تقویت کشاورزی خانوادگی فعال شود .

رکن دوم: در همان حال، از جوانان حمایت شود و از پایداری نسلی کشاورزی خانوادگی اطمینان حاصل گردد.

رکن سوم: هم در عین حال، برابری جنسیتی در کشاورزی خانوادگی و نقش رهبری زنان روستایی ارتقا یابد.

رکن چهارم: سازمان ها و ظرفیت های کشاورزان خانوادگی برای تولید دانش، نمایندگی کشاورزان و ارائه خدمات فراگیر در حوزه شهری - روستایی تقویت گردد.

رکن پنجم: توان مقاومت فراگیر اجتماعی و اقتصادی و زیست مطلوب کشاورزان خانوادگی، خانوارهای روستایی و اجتماعات محلی بهبود یابد .

رکن ششم: پایداری کشاورزی خانوادگی برای سیستم های غذایی مقاوم در برابر تغییرات اقلیمی ارتقا یابد .

رکن هفتم: چند بعدی بودن کشاورزی خانوادگی تقویت شود تا نوآوری های اجتماعی مشارکت کننده در پایداری سر زمینی و سیستم های غذایی حافظ تنوع محیط و فرهنگ ارتقا یابند.

این دهه به طور رسمی در دفتر مرکزی فائو در رم در روز ۲۹ ماه مه ۲۰۱۹ آغاز شد و پیش جلسات آن به منظور تبادل نظر و بحث و بررسی اولویت های اجرای برنامه اقدام جهانی با مشارکت ذینفعان اصلی از جمله کمیته بین المللی برنامه ریزی حاکمیت غذایی و جنبش "راه دهقانان" La Via Campesina برگزار شد .

راه دهقانان با یک هیأت نمایندگی قوی مرکب از نمایندگان بسیاری مناطق مختلف جهان، فعالیت های مختلف کشاورزی و عرصه های مبارزه برای کشاورزی زیستی و حاکمیت غذایی، در دیالوگ ها مشارکت فعال داشت و انتظارات، امیدها و نگرانی های خود را در رابطه با این دهه به اشتراک گذارد.

اما به بیان بسیار ساده، آیا این دهه هم در حد بیان نیات متوقف خواهد ماند و به ابزارهای ناکارآمد سابق خواهد پیوست؟

پاسخ این سؤالات برای موفقیت دهه بسیار تعیین کننده خواهد بود. " الیزابت مپوفو Elizabeth Mpofu هماهنگ کننده کل " راه دهقانان " در آغاز دهه، سخنان زیر را به نمایندگان دولتی ابراز نمود :

"هم اکنون که ما اینجا نشستیم، تغییرات آب و هوایی و کشاورزی تجاری ما را تهدید می کنند. گرسنگی در سراسر جهان رو به افزایش است و دهقانان هر روز دست به خودکشی می زنند. ما باید وارد عمل شویم. زمان اجرای راه حل هاست. ما دهقانان، این راه حل ها را داریم و قرن هاست که در مورد آن ها توضیح می دهیم. راه حل، ارتقای کشاورزی خانوادگی دهقانی مبتنی بر کشاورزی زیستی و حاکمیت غذایی است که تولید کنندگان مواد غذایی در مقیاس کوچک را شامل می گردد." وی ادامه می دهد:

"بیاید ما این دهه را به عنوان فرصتی برای اجرای اعلامیه اخیر سازمان ملل متحد (در باب حقوق دهقانان و سایر افرادی که در مناطق روستایی کار می کنند) بدل کنیم. ما باید آن چه را که روی کاغذ نوشته شده به سیاست های عمومی تبدیل کنیم. ما ۸۰ درصد غذای دنیا را تولید می کنیم. ما به سیاست هایی که در همه سطوح منسجم باشند نیازمندیم. بنابراین می خواهیم شما را به گفتگوی با دهقانان دعوت کنیم؛ نه فقط در اینجا در رم، بلکه در سطوح ملی و منطقه ای. همه ما می دانیم که بدون ما، دهه کشاورزی خانوادگی موجودیت نخواهد داشت و هیچ راه حلی و هیچ یک از اهداف توسعه پایدار برآورده نمی شود. من از شما می خواهم مسئولیت انجام و اتخاذ تدابیر مشخص را بر عهده گیرید و تلاش ها و منابع خود را وقف موفقیت برای این دهه کنید. این دهه وقتی موفقیت آمیز خواهد بود که صدای دهقانان شنیده شود. این موفقیت نیز تنها با تحولات عمیق ساختاری، از جمله انتقال به کشاورزی زیستی و اصلاحات کشاورزی واقعی، تعیین، محافظت و نگه داشتن قلمروهای تحت کنترل دهقانان ممکن خواهد شد"

کشاورزی خانوادگی صاحب نام کوچک و عنوان خانوادگی است

بسیاری از مباحث در ابتدا مربوط به نحوه تعریف کشاورزی خانوادگی بود. این تنها مسئله معناشناسی نیست. تفسیرهایی که از منافع خصوصی پیروی می کنند مفهوم مزبور و اهداف دهه را بی فایده می سازند. به علاوه، بحران غذا و فقر را تشدید می نمایند.

"پانچا رودریگز" Pancha Rodriguez عضو اتحادیه ملی زنان روستایی و بومی شیلی و نماینده راه دهقانان در مراسم شروع این دهه اظهار نمود:

"برای ما، این دهه با چالش هایی همراه است. در وهله اول، تعریف کشاورزی خانوادگی. برای ما، کشاورزی خانوادگی دارای یک نام کوچک و یک نام خانوادگی است. ما در مورد کشاورزی دهقانی صحبت می کنیم. ما در مورد کشاورزی صحبت می کنیم که توسط مردمان بومی تکامل یافته است. ما به کشاورزی اشاره داریم که مردمان را خوراک می دهد. این موضوع به کشاورزی توسط خانواده های دارای یک مارک تجاری ثبت شده که بخشی از کشاورزی تجاری صادراتی است ربطی ندارد. آنان در بذرها، روش تولید و روش مصرف ما دارای حق و حقوقی مناسب اند و تبلیغات گمراه کننده را به کار می گیرند. حمایت این دهه از کشاورزی خانوادگی با مبارزه برای حقوق دهقانان و حاکمیت غذایی در کشورها، مناطق ما، قاره های ما و در سطح جهان به طور کامل در پیوند است. این تنها راه تضمین زندگی خوب و سالم برای مردمان ماست."

کشاورزی یعنی چیزی بسیار بیش تر از یک فعالیت روزانه؛ حامل ارزش ها، فرهنگ، احساس عشق به زمین و زندگی ما و مهم تر از همه افتخار در کارهایی است که ما انجام می دهیم. امروز ما توسط شرکت های فراملی تهدید می شویم؛ آنان که ابزار لازم را برای تاثیرگذاری بر سیستم غذایی ما پیدا کرده اند. ما فعالیت نموده ایم و این دلیلی است که ما حاکمیت غذایی را حق مردمان

می دانیم. به علاوه ما پیشنهادهای بسیار قوی، روشن و دقیقی تهیه کرده ایم که مردم بفهمند امروز نه تنها دهقانان در خطر محو شدن هستند؛ بلکه مردمان نیز در خطر زبردست شدن و زیست برده وار به واسطه ورود اجباری در یک بازار وسیع کار ارزان قیمت اند. منظور ما از حقوق دهقانان، اطمینان از رژیم های غذایی سالم، زنده نگه داشتن و حفظ تنوع یافتگی زمین و محافظت از زمین ما یعنی منبع ثروت، است .

به نظر پانچا رودریگز نکته مهم تر از همه آن است که ما می خواهیم از زندگانی محافظت کنیم و غذا مساوی است با زندگانی؛ مادامی که با استفاده از اشکال کشاورزی سنتی که هزاره ها توسط مردم بومی اجرا شده اند تولید شود. به همین دلیل، برای ما، کشاورزی خانوادگی کشاورزی دهقانی و بومی است. درست است که این فعالیت توسط خانواده ها انجام می شود؛ اما با جامعه، با کارگرانی که برای ساختن آینده تلاش می کنند در ارتباط است. کشاورزی خانوادگی (که باید از آن با وصف دهقانی و بومی یاد کنیم) از طریق فضاهای حاکمیت مسالمت آمیز روستایی محافظت می شود تا تنوع زیستی، اقلیمی، حقوق بشر، دانش روستایی و معیشت مردم حفظ شود. این حاکمیت به این معنی است که ما به چنان سیاست های عمومی نیاز داریم که دسترسی به آموزش، بهداشت، وسایل کار، بازارهای محلی و توزیع را تضمین کند. باید با دستمزدهای عادلانه برای کارگران همراه باشد تا آن ها نیز بتوانند آن چه را که لازم دارند به دست آورند. با این حال، تا امروز، کشاورزی تجاری دستمزدهای اسف انگیزی پرداخت می کند؛ دسترسی به امنیت و تأمین اجتماعی را سلب می کند؛ آب و هوا را با محصولات سمی مسموم می کند و نوعی از کشاورزی که طبیعت را به زباله تبدیل می کند اجرا می نماید. این دو شکل از تولید کشاورزی نمی توانند در یک تعریف مشابه گنجانده شوند و در نهایت یک برنامه عملی نمی تواند در خدمت هر دوی آنها باشد .

"ادگارو گارسیا" Edgardo Garcia عضو انجمن کارگران زمین نیکاراگوئه و نماینده ای از "راه دهقانان" شکاف عمیق بین این دو روش تولید و تفکر را در مورد مواد غذایی توضیح می دهد :

" کشاورزی صنعتی بخشی از سیستمی است که انگیزه ها را به صورت نهانی در جهت هدر دادن محصولات، به چنگ آوردن منابع و استثمار کارگران تشویق می کند. بر اساس این سیستم اگر شما محصولات را تلف کنید خوشبختید؛ اما اگر محصولات با کیفیت بالا تولید کنید، فردی شکست خورده اید. این تقریباً سوء استفاده و لذت بردن از استثمار است. اینجا مبارزه بین دو دنیای جداگانه از ایده ها، ارزش ها و فرهنگ هاست. رضایتی که از کشاورزی دهقانی و بومی حاصل می شود ناشی از تحقق حقوق ما و زندگی در هماهنگی با زمین ما و جوامع ماست. اگر این وضعیت را بخواهیم به متن دهه حاضر منتقل کنیم از یک طرف الگوی صندوق بین المللی پول، سازمان تجارت جهانی و سازمان ها و کشورها را به نمایندگی از کشاورزی تجاری خواهیم داشت که همگی بازار آزاد زمین ها و مردم را بدون سرشت و زمینه اجتماعی یا اقتصادی تبلیغ می کنند؛ تنها با زنجیره ای از خریداران، سوپر مارکت ها و مقادیر زیادی زباله. در طرف مقابل، راه دهقانان، ماهیگیران، جوامع مردمی و بومی به ترویج حقوق دهقانان، دستورالعمل های داوطلبانه و حقوق کارگران مهاجر و کارگران مرزی مبادرت کرده اند. ما از قوانین تأمین اجتماعی در برابر دست اندازی ها دفاع می کنیم. ما احترام به زمینی که همه ما را تغذیه می کند؛ میثاق مردمان بومی و اکنون دهه کشاورزی خانوادگی را ترویج می کنیم. همه این ها برای رهایی مردم و همزیستی آنان با طبیعت بسیار مهم اند. برای ما، دهه حاضر فضایی برای ترویج تحولات اجتماعی است که همواره برای مردم، کارگران و دهقانان خواستار آن بوده ایم ."

به گونه ای کاملاً دقیق، دهه کشاورزی خانوادگی فهرستی از ابزارهای موجود را اضافه می کند: توصیه های کمیته امنیت غذایی در مورد اتصال خرده مالکان به بازارها، ده عنصر کشاورزی زیستی، اهداف توسعه پایدار، میثاق مردمان بومی و غیره که با مشقت مورد استفاده قرار گرفته اند تا اقداماتی عینی برای تغییر شرایط گرسنگی در جهان و به ویژه در محیط های روستایی صدمه دیده

یه عمل آیند. در مراسم آغاز دهه پرسشی توسط نمایندگان " راه دهقانان " مطرح شد مبنی بر آن که چگونه یک پیوند برای انسجام بخشی میان تمام ابزارها فراهم شود تا یک بار و برای همیشه به این واقعیت پاسخ داده شود: یک صدا به نفع یک قطعنامه در یک مجمع بین المللی در این مورد که دولت ها نباید مسئولیت های خود را در مورد مردمان بومی نقی کنند و این اعلامیه ها بدون قوانین منسجم و سیاست های عمومی آن گاه که دولت ها توسط شرکت های فراملیتی جابجا می شوند بی اثر می مانند .

اجرای دهه کشاورزی خانوادگی از طریق اعلامیه حقوق دهقانان

تصویب اعلامیه سازمان ملل در مورد حقوق دهقانان و سایر افرادی که در مناطق روستایی کار می کنند در ۱۷ دسامبر ۲۰۱۸ تازه ترین پیروزی برای جنبش بین المللی دهقانان به شمار می رود. "زینال عارفین فواد" عضو اتحادیه دهقانان اندونزی و نماینده راه دهقانان در مراسم آغاز دهه، بین دهه کشاورزی خانوادگی و اعلامیه حقوق دهقانان بدین گونه پیوند برقرار کرد:

"من از برگزاری دهه کشاورزی خانوادگی توسط سازمان ملل متحد که وجود این شکل از کشاورزی و نقش آن را در تولید کالاهایی که دنیا از آن ها تغذیه می کند به رسمیت می شناسد خوشحالم. این دهه پیوندی است به اعلامیه حقوق دهقانان؛ زیرا از حقوق دهقانان در زمین، بذر، آب، توزیع و مشارکت حمایت می کند. این حقوق در هفت رکن برنامه اقدام جهانی دهه مشخص شده و بدان معنی که اعلامیه حقوق دهقانان سرانجام از طریق همین دهه قابل اجراست. این موضوع به تلاش های دولت ها، فائو و صندوق بین المللی توسعه کشاورزی بستگی دارد و برای موفقیت در این دهه ضروری است. ما شاهد عدم موفقیت اهداف توسعه پایدار بوده ایم؛ زیرا اجرای آن مغایر منافع مردمان بومی و دهقانان بوده و مبنی بر حاکمیت غذایی نیست. این دهه فرصت جدیدی را برای انتخاب صحیح به وجود می آورد؛ به خصوص آن که میلیون ها نفر از مردم در مناطق روستایی از گرسنگی رنج می برند."

ادگاردو گارسیا در بخشی دیگر از سخنانش اظهار داشت :

"برای ما، این دهه فضایی است برای ترویج تحولات اجتماعی که همواره برای مردم، کارگران و دهقانان خواستار آن بوده ایم. اگر دولت ها به این خواسته ها گوش فرا دهند حقوق مردم تضمین شده و آنان قادر به تولید خواهند بود. در صورتی که چنین نشود پیداست که دولت ها، فائو و صندوق بین المللی توسعه کشاورزی، کشاورزی تجاری را در مرکزیت دهه قرار می دهند. پیوند بین اعلامیه حقوق دهقانان و دهه کشاورزی خانوادگی باید از سیاست ها، مشاوره ها و شناخت سازمان ها برای اجرای این دهه ناشی شود. این تنها به سود کشاورزی تجاری خواهد بود. اگر به ما فضای مورد نیازمان داده نشود. موفقیت نه تنها به ما بستگی دارد؛ بلکه به اراده سیاسی، منابع موجود دولت ها، حمایت دریافتی از مردم، نیروهای مترقی، اتحادیه ها و احزاب سیاسی برای لابی گری در دولت ها در اجرای این دهه و اعلامیه حقوق دهقانان و حمایت سایر افراد شاغل در مناطق روستایی نیز وابسته است"